

БАГАТОПАРТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ: СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК

Постановка проблеми. Актуальним завданням сучасних політологічних досліджень є аналіз становлення та розвитку багатопартійності України. Процес побудови багатопартійної системи почався ще наприкінці 80-х років.

Мета. Проаналізувати розвиток багатопартійності України.

Для досягнення мети ми ставимо наступні **завдання**:

- розглянути і проаналізувати етапи становлення багатопартійності України;
- визначити особливості сучасного етапу партійного будівництва в Україні;

Виклад матеріалу. До перебудови в Україні, як і в усьому колишньому СРСР, існувала безальтернативна однопартійна система з однією партією-гігантом. Для створення ефективної партійної системи сучасного типу України належить пройти ще чималу дорогу. Щоб краще на ній орієнтуватись, оглянемося назад і з'ясуємо найважливіші віхи формування багатопартійності.

Відродження політичного плюралізму і багатопартійності бере початок від діяльності дисидентських правозахисних груп, що стежили за дотриманням гуманітарної частини Гельсінських угод 1976 р. Протягом кінця 1989 р. і першої половини 1990 р. відбулося оформлення декількох партій. Найвизначнішим з погляду творення партій став період після виборів 1990 р.- перших альтернативних виборів до законодавчого органу України.

Після виборів 1990 р. Українська Гельсінська Спілка перетворилася у партію, яка після установчого з'їзду, проведеного 29-30 квітня, дістала назву Української республіканської партії. Це була перша партія парламентського типу в Україні.

Отже, якщо становлення політичного плюралізму в Україні можна датувати 1988-1989 роками, то створення реальної багатопартійності припадає на період весни 1990-літа 1991 рр. Після серпневих подій 1991 р., коли незалежність Української держави була проголошена розстановка сил у парламенті і країні загалом кардинально змінилася. Оскільки одна з найважливіших цілей національно-демократичного руху-правове утвердження незалежності України- була досягнута, почалося уточнення партійних програм, диференціація сил у рамках існуючих партій і об'єднань, розгорнулася ідейна та організаційна боротьба навколо питання про місце кожної з них у політичній системі.

Грудень 1991-1993 рр.- Україна легітимізувала незалежність, розташування політичних сил в країні докорінно змінилися. Цей етап характеризується створенням нових партій за нових умов незалежної України.

Олігархічно-біполярний етап розвитку партійної системи України відбувся у період 2004-2013рр.. Цей процес олігархізації партійної системи України почався після запровадження змішаної виборчої системи та парламентських виборів 1998р. Проте розквіт олігархічної партійної системи відбувся у 2004р. – після запровадження пропорційної виборчої системи та здійснення конституційної реформи, яка передбачила перехід до парламентсько-президентської системи. У цей період були такі партії, як: Політична Партія «УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ», Всеукраїнська політична партія «БРАТСТВО», ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ «ОСНОВА», «Соціалістична Україна», «Сила і Честь», «Всеукраїнський патріотичний союз», «УКРАЇНЦІ РАЗОМ», «ЕНЕРГІЯ», «КМКС» Партія угорців України, «ЕКО ПАРТІЯ БЕРЕЗИ», «Нова демократія», «СИЛА ПРАВА», «Народно-трудовий союз України», «СПІЛЬНА ДІЯ», «Велика Україна», «Українські соціал-демократи», «Київська Русь», «Фронт Змін», «Біла Церква разом», «Союз Лівих Сил», «Партія Козаків України», «За Майбутнє», «Воля народу», «Партія економічного відродження України», «Партія Народний порядок», «СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ», «Праведність», «Солидарність правих сил», «Захист», «Радикальна Партія Олега Ляшка», «НОВЕ ЖИТТЯ», «Партія українського народу», «Нові обличчя», «Ліва опозиція», «УКРАЇНА ПОНАД УСЕ», «Партія Народна Платформа», «ГОЛОС НАРОДУ» та ін.

Наступний етап партійного будівництва в Україні розпочався після Євромайдану, Революції Гідності, анексії Криму Росією та війни на Сході України. У партійній системі відбулися суттєві зрушення, головною тенденцією стала кардинальна зміна балансу електоральних сил. У партійній системі відбулися суттєві зрушення, головною тенденцією стала кардинальна зміна балансу електоральних сил. Партійна система України перебуває в процесі трансформації, який триватиме до створення дієвих, інституціалізованих політичних партій та завершення структуризації українського суспільства. Сучасні українські експерти називають найбільші проблеми українських політичних партій: політичну корупцію; залежність від фінансово промислових груп; невідповідність виборцям; відсутність постійної комунікації з суспільством; брак внутрішньопартійної демократії; брак кваліфікованих партійних кадрів. Розвиток політичних партій в Україні і формування ефективної партійної системи залежатиме від ряду чинників, зокрема: перспектив прийняття пропорційної виборчої системи з відкритими списками для парламентських виборів, запровадження диференційованого підходу до партій та виборчих коаліцій, способу визначення меж виборчих округів, врегулювання статусу парламентської опозиції та вирішення проблеми прозорого фінансування політичних партій. Парламентські партії до виборів 2014 року були такі: «Народний фронт», Блок Петра Порошенка, «Самопоміч», «Опозиційний блок», Радикальна партія Олега Ляшка, «Батьківщина».

Україна має багатопартійну систему, і на 1 січня 2021 року в Україні офіційно зареєстровані 349 політичних партій. На виборах до Верховної Ради у 2019 році брали участь 22 політичних партій, 5 з яких стали парламентськими. За результатами виборів, до Верховної Ради ІХ скликання за партійними списками проходять шість політичних партій: «Слуга народу», «Опозиційна платформа- За життя», ВО «Батьківщина», «Європейська солідарність», «Голос».

Висновки. Отже, багатопартійність є невід'ємною частиною демократичної системи правління, засобом реалізації суспільних інтересів на державному рівні.

Для формування багатопартійності потрібні певні соціально-економічні та політичні передумови, серед яких головними є плюралізм і структуризація суспільних інтересів та можливість їх політичного відображення в умовах правової, ліберально-демократичної держави.

Ретроспективно можемо виділити деякі етапи, що їх дотепер пройшла багатопартійність в Україні. На першому етапі, у 1988-1991 роках відбулося відновлення політичного плюралізму і виникли перші політичні партії, що заповнили майже всі ніші політичного спектра. На другому етапі, у 1991-2002 роках, партійна діяльність набула нового змісту у зв'язку із здобуттям державою незалежності. Партії почали розв'язувати важливі для будь-якої багатопартійної системи проблеми участі у владі та опозиційної діяльності, значна увага була приділена проблемі структуризації центристських сил. Змішана виборча система, що діяла під час виборів 1998 р. і 2002р. дещо змінила партії, підштовхнула їх до блокування, а також підвищила їхній статус в очах виборців. На часі перехід до пропорційної виборчої системи і до визначеної партійності органів влади в Україні. У 2004-2013 рр.- процес олігархізації партійної системи України. Та новий етап після Євромайдану, Революції Гідності, анексії Криму Росією та війни на Сході України.

Для становлення ефективної багатопартійної системи цінним є досвід західних демократій, особливо тих із них (Великобританія, США, ФРН), яким удалося подолати надмірну роздрібненість політичних сил і в яких багатопартійність є стабілізуючим фактором, зміцнює демократію і сприяє досягненню національної згоди.

Список використаних джерел

1. Розенфельд Ю.М., Герасіна Л.М., Осипова Н.П. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ БАГАТОПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-2435.html>
2. Ліялія Гюнокова. Багатопартійність по-українськи. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2009-4-24.pdf>